

Di Bella, la ciència i la majoria

Umberto Eco

(Article publicat al diari *La Nación*, el 22 de març de 1998. Traducció de Marta Gorgues).

Introducció

Com que no sóc canceròleg, per al qui ho sigui la teràpia Di Bella podria ser encertada o equivocada. Em sembla raonable que, davant la pressió de l'opinió pública i de tantes persones que pateixen, les autoritats competents invitin els científics a realitzar una experimentació seriosa susceptible de resoldre la qüestió, ja que en assumptes de tal gravetat bé val la pena reflexionar una vegada més sobre el judici tal vegada ja pronunciat. Tots ens podem equivocar, i pensar-hi dues vegades no fa mal a ningú. Una de les raons per les quals confiem en la ciència és perquè els veritables homes de ciència no només pensen sempre dues vegades, sinó infinitat de vegades. El científic seriós deixa sempre oberta la possibilitat de què el que creia cert no ho sigui.

Si es descobrí que Di Bella tenia al menys part de raó, la comunitat científica haurà d'admetre que no ho havia considerat amb l'atenció suficient, i haurà de corregir aquesta lleugeresa. Si, en canvi, s'arriba a la conclusió que Di Bella estava equivocat, el dolor dels qui havien concebut massa esperances serà gran i la desil·lusió atroz; però des del punt de vista del bé comú no serà temps perdut. Potser la gent no pensi molt en això, però la tasca dels homes de ciència és útil no només quan s'obre un nou camí, sinó també quan es treballa potser durant anys tan sols per demostrar que aquest camí no és practicable.

L'opinió pública

Tot correcte, doncs? No; el que està passant fa aflorar també una tendència típica d'aquesta època *New Age*, propensa a la cerca de revelacions esotèriques, i el problema subsistiria així mateix en el cas que Di Bella demostrés haver tingut raó. En realitat, per una banda, la gent que assetja amb ansietat la casa del doctor Di Bella, i creua els Alps per a buscar a qualsevol preu el fàrmac miraculós, no ho fa perquè "sàpiga" que en Di Bella té raó: ho creu, ho sospita, es fia de les coses que ha sentit dir. Per altra banda, els propis mitjans de comunicació estan dominats per una espècie d'excitació, com si la pressió pública pogués vèncer a una confabulació científica incon-

fessable. Ara bé, el fet que aquesta confabulació pogués existir és una cosa, i una altra és concebre que la ciència sigui democràtica i que una sana majoria pugui desautoritzar a una associació de fins foscos, com s'ho va proposar amb Tangentopoli o amb la màfia.

La ciència no és democràtica, o almenys no ho és en el sentit polític del terme. En la ciència no preval el judici de la majoria. Galileu podia tenir tot el món en contra, però tenia raó. Varen ser la majoria dels metges els qui varen tractar de boig al doctor Semmelweis perquè volia que els obstetres es rentessin les mans per a no causar la mort de les parteres, però era aquesta majoria la que estava equivocada.

La multitud podria canviar de pensament i assetjar demà mateix la casa de Di Bella per a portar-lo a la foguera, però això no provaria que els seus mètodes terapèutics fossin erronis.

Vademecum fidedigno

La ciència és democràtica, no obstant, a llarg termini: en el sentit que, finalment, el que preval és el judici de la comunitat científica, que s'estabilitza amb el pas dels anys, i fins i tot dels segles, i constitueix el que considerem manuals fidedignes.

I són dignes de confiança perquè són el resultat d'una discussió col·lectiva, de proves sobre proves.

Podria donar-se el cas que entre cinc milions d'habitants del planeta n'hi hagués (en països remots superpoblats) tres mil milions que encara creguessin que la Terra està immòbil i el Sol gira al seu voltant i, no obstant això, a les escoles elementals d'aquests països s'utilitzarien els manuals en els quals es dona la raó a Galileu. Aquest consens, que es forma de les formes més diverses, és el que al cap i a la fi també preval i no depèn de la majoria, fins i tot si expressa precisament alguna cosa que tots (fins que es demostrí el contrari) haurien de considerar com a veritadera.

Semblarà estrany, però l'experiència Di Bella em sembla d'alguna manera similar al debat sobre la liberalització dels negocis. Se'n recorden dels crits d'indignació i dolor dels comerciants quan es parlava de crear la primera zona per a vianants? El raonament era que, no podent arribar amb el cotxe, els clients deixarien de concórrer als negocis. Ara sabem que les zones per a vianants són, en

canvi, les àrees on floreix el comerç. Potser això obligà el propietari d'un taller de pneumàtics a deixar el centre per a instal·lar-se a la zona de trànsit automobilístic, i hagi posat en dificultats a uns i afavorit als altres, però estadísticament (i, per tant, científicament, havent-se provat a llarg termini) ara sabem que la majoria dels comerciants estaven equivocats. A vegades passa el contrari, que un excés de negocis arruïna la bellesa d'alguns llocs històrics.

Comprenc que els dos problemes no són commensurables, però d'ambdós es pot dir que, en matèries en les quals està en joc un curós procés d'hipòtesis, de proves i contraproves, no sempre l'opinió pública és una autoritat fidedigna, precisament perquè pensa amb massa pressa.